

Almanach včelařů 2010 – 2019

**ke 100. založení včelařského spolku
Záměl – Potštejn**

„Tento přehled života a činnosti včelařského spolku Záměl – Potštejn za roky 2010 – 2019, navazuje na přehled činnosti spolku v letech 1919 – 2009, vydaný v roce 2009. Souhrnně tvoří sborník 100 let trvání života a činnosti spolku.

V období mezi roky 2010 a 2019 přibylo do naší organizace 21 nových včelařů. Zde jsou fotografie stanovišť některých z nich:“

Včelnice přítele Jiřího Holoubka z Dlouhé vsi

Stanoviště přítele Václava Holoubka z Pekla nad Zdobnicí

Stanoviště s úly přítelkyně Adriany Rešlové z Brně

Včelín Adama a Ladislava Kapuciánových ze Záměli

Stanoviště přítele Miloslava Dvořáka ze Záměli

Přítel František Holoubek na svém stanovišti

Stanoviště s oddělkou přítele Jana Trojáka ze Záměli

Stanoviště přítele Milana Plevy z Potštejna

Stanoviště přítelkyně Veroniky Plevové

Přítel Zdeněk Kubalík z Potštejna na svém stanovišti

Stanoviště přítele Zdeňka Izáka

„Ukázkový prosklený úl je součástí prohlídky hradu Potštejn. Průvodkyně seznamují návštěvníky se životem v úlu, který si díky sklu mohou návštěvníci bezpečně prohlédnout.“

„Nástavkové včelaření není o sbírání medu, o využívání včel za účelem zisku včelích produktů. Každý včelař pracuje s láskou ke včelám a k přírodě, tráví dlouhé hodiny přípravou stanoviště, jeho údržbou, stejně jako truhlářskou prací při výrobě nástavkových úlů, výrobou rámků a přípravou mezistěn, při vytáčení medu zaměstnává i další členy rodiny pomocí s odvíčkováním plástů. Léčí včely, dokrmuje je cukerným roztokem, pomáhá jim přestát zimu. Mnozí z včelařů zdědili svou lásku k tomuto prospěšnému koníčku po svých otcích a pro mnoho z nich je to dovednost, kterou učí zase své děti či vnuky. Po dlouhém dni vyplněném prací si včelař sedne k česnu a pozoruje včelky, jak se vrací ze svých výprav za nektarem a pylem, a načerpá tak nové síly ke své činnosti.

Včelařský spolek, Základní organizace Záměl – Potštejn sdružuje tyto muže a ženy a pomáhá jim sdílet zkušenosti, přináší nové poznatky v oblasti léčení včel a léčení koordinuje. Protože především v boji s varroázou, největším nepřítelem včel v posledním desetiletí, je třeba postupovat systematicky a organizovaně.

Spolek kromě výročních schůzí a přednášek každoročně pořádá včelařský zájezd, zpravidla na nějakou větší včelí farmu, s doprovodným programem, povětšinou přírodovědně zaměřeným. Další milou tradicí se stalo včelařské odpoledne, pořádané na sklonku léta, kdy už bývají včely zazimované a je tak možnost zhodnotit uplynulý rok nad sklenicí dobrého piva a občerstvením v podobě grilovaného čuníka.

V roce 2013 vznikla také tradice pořádání vánočních a o rok později i velikonočních výstav, ve spolupráci se spolkem zahrádkářů.

Vybrané události a fotografie z nich za posledních 10 let si dovoluujeme přiblížit v této publikaci.“

Rok 2010

„4. 9. Den včelařů je již tradiční setkání včelařů, jejich manželek a dalších přátel u Pilského rybníka, za účasti učitele včelařství přítele Hrabáčka“

Rok 2011

Vyřezávaný klát v Rokytníku

14. 5. 2011 Včelařský zájezd do Rokytníku u Hronova k přítelkyni Adamcové, prohlídka mlýna Dřevíček, rozhledna Jiráskova chata na Dobrošově u Náchoda

„Včelařka Adamcová ukazuje našim včelařům sérii matečnicků“

Rok 2012

K 31. 12. 2012 rezignovali ze zdravotních důvodů na svou funkci dlouholetý předseda Jaroslav Frydrych a jednatel Jaromír Honza. Na výborové schůzi byl dne 27. 11. 2012 zvolen za předsedu přítel Miroslav Mencl a jednatelkou přítelkyně Marie Dalecká, s výkonem funkce od 1. 1. 2013.

Rok 2013

Výroční členskou schůzi zahájili děti ze Základní školy Potštejn písničkami a říkankami o včelách a jaru. Včelařům byla oznámena rezignace předsedy a jednatele a zvolení nových.

8. 6. proběhl zájezd na Veselý Kopec a do SOUV Nasavrky Rok 2013 byl v našem regionu z včelařského hlediska spíše podprůměrný, zhruba třetina včelařů zhodnotila rok jako jeden z nejhorších v celé jejich včelařské praxi.

Zima nepolevovala a teprve po polovině dubna se na zahradách a lukách objevil ojedinělý kvítek. Poté začátkem května během jednoho týdne vykvetly prakticky všechny ovocné stromy, ale i lesní podrost, louky a zahrádky. Včelstva byla po dlouhé zimě zdecimovaná, nestačila v tak krátké době zesílit. Sběr nektaru byl malý a přineslo to i velké problémy s opylováním polí a luk. Květový med je základem pro celoroční snůšku, ale ani lesního medu nebylo mnoho, navíc byl často melicitózní, který je pro spotřebu lidí nepoužitelný. Někteří včelaři tak nesklidili nic a většina ostatních jen málo.

31. 8. proběhl Den včelařů s účastí učitele včelařství přítele Hrbáčka V říjnu a listopadu se uskutečnil kurz pečení medových perníčků, pod vedením přítelkyně Dalecké a Zavacké, které jsou absolventkami perníkářských kurzů SOUV Nasavrky. Kurzu se účastnila asi dvacítko žen.

Výstupem tohoto kurzu bylo krásně zdobené a voňavé medové pečivo, které bylo prezentováno o prvním adventu 30. 11. a 1. 12. v prostorách zámku Potštejn. Ohlas celé výstavy byl výrazně pozitivní a celá řada návštěvníků prosila o její zopakování i v příštím roce. Vznikla tak tradice Adventních výstav, pořádaných společně včelařským a zahrádkářským spolkem.

Kurz pečení a zdobení perníčků v restauraci Pod Lipami

Perníkový betlém na výstavě na zámku Potštejn

Rok 2014

Rok 2014 začal překvapivě teplým počasím. Až do 24. 1. byly teploty trvale nad nulou, v odpoledních hodinách přesáhly i 10°C. To umožnilo u včelstev hromadné prolety. Dokonce kvetly i chudobky a trvalky. V noci na 24. ledna přišel mráz a teplota klesla pod minus 10°C, místy až -15°C, ze dne na den tak byl teplotní rozdíl 25°C. Mrazy trvaly jen do konce ledna.

Pak nastalo nadprůměrně teplé počasí, kolísalo kolem 0°C. Broskvoně a meruňky začaly kvést už před 15. dubnem, následovány třešněmi a švestkami a 22. 4. byly v plném květu i jabloně a hrušně. O dva dny později pak byla v plném květu i řepka, v odpoledních hodinách bylo možné naměřit 21°C.

Kleštík včelí (*Varroa destructor*)

Roztoc pocházejícího z Asie objevil počátkem 20. století na ostrově Jáva profesor Edward Jacobson a pojmenován byl *Varroa jacobsoni*. V roce 2000 se australským vědcům podařilo zjistit, že roztoc, který způsobuje známé velké škody, je trochu odlišný – pojmenovali ho *Varroa destructor*. Převážením včelstev a dodáváním matek se pohroma za necelých sto let rozšířila do téměř celého světa. Když se varroóza objeví u našich hraničních sousedů, nikoho to neznepekokuje a ochranná opatření se nijak zvlášť nedodrží. Ale jakmile se nákaza objeví u nás, včelaře zachvátila panika a nevědí, co si počít. Není snadné vybrat si mezi „zaručenými“ a často drahými prostředky, které výrobci nabízejí, a úspěšnými metodami, o nichž informují včelařské časopisy. Dnes, kdy prvotní panika poněkud opadla, lze ve včelařských obchodech najít vhodnější vyhovani a přípravky za rozumnější ceny. Je těžké jednoznačně radit, jak s kleštíkem bojovat, protože metody se neustále vyvíjejí.

Kleštík včelí (*Varroa destructor*)

je viditelný pouhým okem. Má čtyři páry nohou. Samička je hnědočervená a měří 2 mm. Její nažloutlé bílý sameček je mnohem menší. Kleštík napadá jak larvy, tak dospělé včely a živí se jejich hemolymfou. Samička kleštika naklade vajíčka na včeli larvy těsně po zavíčkování. K oplodnění dochází přímo v buňce. Sameček se z vajíček vylihnou po 6 až 7 dnech, samičky přibližně po 8 dnech. Když pak mladuška opouští buňku, má na sobě už několik oplodněných samečků. Je zajímavé, že kleštík včelí se množí především na trubčím plodu.

Zavíčkovaný plod se samičkami kleštika.

Samičky kleštika na téměř dospělém plodu.

Vylíhnutí trubce s rozmnoženými kleštíky.

KLEŠTIKOVI SE LÍBÍ TEPLOTA ULU, ALE POKUD STOUPLNE NAD 40 °C, HYNĚ.

JEN JSEM SI SUŠILA VLASY, A JE PO ĚM.

Nadprůměrné teploty v začátku roku ulehčily včelstvům rozvoj, naopak bezmrazá zima silně podpořila rozvoj škůdců, především Varroa destruktora.

Od června do srpna bylo počasí velmi proměnlivé s častými přeháňkami, které spláchly značnou část nektaru. Snůška tak byla podprůměrná, lesního medu bylo zanedbatelné množství.

5. a 6. dubna se uskutečnila první Velikonoční výstava zahrádkářů a včelařů. Konala se v prostorách bývalého mlýna v Záměli, s podporou obce Záměl. Výstava byla prodejní a účastnilo se jí asi 20 tvůrců. Mohli jsme vidět perníky, háčkované a paličkované ozdoby, voskované kraslice, výstavu doplnil prodej květinových vazeb a velikonočních pomlázek.

Perníkové velikonoční kraslice

24. 5. proběhl zájezd do Chlumce nad Cidlinou na včelí farmu přítele Vrzáně a poté na farmu přítele Ing. Salaje. Přítel Salaj umožnil prohlídku včelařského nářadí, náčiní a strojů, sloužících k usnadnění včelařských prací. Byl velkou inspirací i pro malovčelaře. Zájezd pokračoval do Bonsai centra v Libčanech.

Na území spolku nakočoval chovatel s více než 30 včelstvy, jen na povolení majitele pozemku, aniž by se snažil o domluvu s naší organizací, přestože každé cizí včelstvo je velkým zdravotním rizikem možného přenosu nemocí, jako je mor včelího plodu a varroáza.

16. 8. Den včelařů tradičně u Pilského rybníka, hostem byl učitel včelařství přítel Ing. Václav Ducháč

29. a 30. 11. Vánoční výstava na zámku Potštejně, s podporou obce Potštejn

Rok 2015

V roce 2015 měla organizace 47 včelařů, zazimovala k 1. 9. celkem 479 včelstev.

Přestože na Silvestra byla alespoň nějaká sněhová pokrývka počátek roku byl dokonce velmi teplý, 10. ledna bylo v odpoledních hodinách v Potštejně naměřeno 14°C. První mrazivý den přišel až 6. února a mraz v nočních hodinách po celý zbytek měsíce. Od poloviny března začalo být tepleji, stromy i květena vykvetly velmi rychle a těsně po sobě. Dubnem začalo suché a teplé počasí, prakticky bez srážek. Téměř všechna včelstva nanosila hodně nektaru a květového medu bylo vytočeno značně nadprůměrně. Bezsrážkové a enormně teplé počasí se však obrátilo proti přírodě, nastalo nezvyklé sucho, květena zmizela a do včelstev přišel hlad. Bylo třeba včely začít brzy krmit. Ne každému včelaři se to však podařilo, docházelo proto k loupežím a řada úlů tak zůstala prázdných. Přes tyto peripetie se rok považuje za příznivý, snůška medu byla dobrá.

Výbor ZO Záměl na výroční členské schůzi Pod Lipami

28. 2. byl na Výroční členské schůzi zvolen Výbor ZO ČSV

Záměl takto:

- předseda – Miroslav Mencl
- místopředseda – Jiří Zavacký
- jednatelka – Marie Dalecká
- pokladník – Miloš Jarkovský
- zdravotník – Tomáš Krupička
- člen – Jaromír Honza
- člen – Rostislav Vondřejc
- člen – Pavel Zavacký
- člen – Josef Dalecký

Kontrolní komise:

- předseda – Bohuslav Khol
- člen – Jan Holub
- členka – Adriana Rešlová

Přítel Jaroslav Frydrych obdržel významné ocenění od Ústředního výboru Českého svazu včelařství u příležitosti jeho 75. narozenin. Předsdou ZO byl 30 let.

21. a 22. 3. Velikonoční výstava ve mlýně v Záměli

12. 4. Včelařský zájezd do Kroměříže, výstava Včelařství, rybníkářství a myslivost, v Lanškrouně přednáška učitele včelařství přítele Hrabáčka na téma „Nemoci včel“

29. 8. Den včelařů u Pilského rybníka, přednáška učitele včelařství, přítele Ing. Václava Ducháče na téma „Péče o včely od jara do zimy“.

28. a 29. 12. Vánoční výstava na zámku Potštejn

Rok 2016

V tomto roce došlo k rozšíření názvu včelařského spolku na Základní organizace Záměl – Potštejn. ZO má 47 členů a 422 včelstev. Přítelkyně Adriana Rešlová rezignovala z osobních důvodů na funkci v revizní komisi a do této funkce byl navržen a poté členskou schůzí schválen přítel Pavel Matějús.

Počasí v tomto roce bylo velmi proměnlivé a nepředvídatelné, teplé dny střídaly dny mrazivé. Ze dne na den se teplota snížila o deset stupňů, aby se za dva dny zase zvedla o stupňů 12. V létě vystřídaly 30°C vedra teploty okolo 10°C, vleklé sucho pak následovaly nepřetržité lijáky.

12. a 13. 3. Velikonoční výstava ve mlýně v Záměli

28. 5. Včelařský zájezd do přečerpávací vodní elektrárny Dlouhé stráně, poté exkurze do Bruntálu k příteli Kolomému

Včelaři s rodinami na včelařském zájezdu u přítele Kolomého

3. 9. Včelařské odpoledne, přednáška učitele včelařství přítele Václava Ducháče

26. a 27. 11. Vánoční výstava na zámku Potštejn s účastí Spolku výrobců perníku Kameńiecz z Polska

Rok 2017

ZO eviduje 45 včelařů a 382 včelstev.

Rok 2017 byl plný extrémů, průměrná denní teplota byla o 1,4°C vyšší, než za posledních 8 let. Srážek bylo o 81 mm méně, než je dlouhodobý průměr.

Na Šumavě byla 7. 1. naměřena teplota minus 34,6°C, v Potštejně „jen“ minus 24°C. V únoru panovaly teploty veskrze jarní, kolem 10°C, zatímco v dubnu se vrátily mrazy. I květen byl spíše chladnější, zatímco v červnu nastaly tropy. Červenec přinesl výrazné teplotní rozdíly, srpen začal teplotami kolem 30°C, ale skončil na 18°C, tím pokračovalo i celé září. V říjnu přišel do Česka ničivý orkán.

I přes tyto nesnáze byl včelařský rok poměrně úspěšný.

1. a 2. 4. Velikonoční výstava ve mlýně v Záměli

27. 5. Včelařský zájezd na výstavu do Lysé nad Labem a do Poděbrad

2. 9. Včelařské odpoledne s učitelem včelařství přítelem Ing. Hrabáčkem

2. a 3. 12. Vánoční výstava v restauraci Pod Lipami v Potštejně. Tato výstava byla velice úspěšná, přestože počasí bylo vlezlé a sychravé, na výstavu se přišlo podívat téměř 1000 návštěvníků. Vystavující včelařky a zahrádkářky s dalšími šikovnými místními ženami vyzdobily interiér restaurace a vytvořily v ní příjemné domácí prostředí.

Rok 2018

ZO měla v roce 47 včelařů a 392 včelstev.

Zima byla poměrně mírná a chudá na srážky, především sněhové. Střídaly se přechody nízkých a atypicky vysokých teplot, dosahujících v odpoledních hodinách 15°C. Chladné počasí se však dlouho drželo a oteplení přišlo až v druhé půli dubna, kdy vykvetly ovocné dřeviny rychle za sebou. Vlivem předchozího chladného počasí nedošlo k jarnímu rozvoji včelstev, létavky ještě nebyly vylíhnuté a tak neměl kdo do úlů nosit nektar, pyl a vodu. V teplém počasí vykvetly lípy a snůška tohoto výrazného aromatického medu tak byla výjimečně bohatá. Vysoké teploty nepolevovaly, následovala je vleklá sucha s omezením kvetoucích rostlin a tak snůška pro mnohé včely skončila už v počátku července. Medovicový med vlivem teplotních extrémů nebyl prakticky žádný. Bylo třeba začít včely dokrmovat už v tomto období. Přesto se dá tento rok označit za snůškově průměrný.

Vystavovatelky v krojích na velikonoční výstavě

17. a 18. 3. Velikonoční výstava ve mlýně v Záměli

25. 8. Včelařské odpoledne

1. a 2. 12. Vánoční výstava v hotelu Slavia v Potštejně

Rok 2019

6. 4. Velikonoční výstava ve mlýně v Záměli

V porovnání s předchozími lety byla zima roku 2019 poměrně mrazivá a srážkově nadprůměrná. V prvním čtvrtletí se tak aspoň částečně dorovnal deficit vláhy z posledních let.

Mrazy vystřídalo v měsíci dubnu teplé a slunečné počasí, kdy vykvetli naráz všechny ovocné stromy, ovšem občasné přeháňky včelám zabránily ve snůšce květového medu, který letos sklídl málokdo. Teploty v květnu a červnu hojně dosahovaly k 30°C. Většina včelařů má již z prvního vytáčení až v měsíci červnu tmavý, lesní med. Červenec ovšem přinesl opět množství přeháněk, bouřek a přivalových dešťů, střídali se teploty 10°C s 30°C, často i v jediném dni.

Pokud chcete podpořit snůšku včel, pokochat se pohledem na jejich pastvu a zvýšit rozmanitost svých zahrádek, doporučujeme Vám zasadit a pečovat o tyto medonosné rostliny

12 MEDONOSNÝCH BYLIN

☞, Latinsky
L, Čeleď
F, Doba květu

BRUTNÁK (0,20–0,80 m)
L - *Borrago officinalis*
F - Brutnákovité
☞ - květen-září

VŘES (0,20–1 m)
L - *Calluna vulgaris*
F - Vřesovcovité
☞ - červen-září

PCHÁČ (0,50–1 m)
L - *Cirsium lanceolatum*, *C. arvense*
F - Hvězdnicovité
☞ - červen-září

BRUKEV ŘEPKA (0,30–0,70 m)
L - *Brassica napus*
F - Brukovité
☞ - duben-květen

LEVANDULE (0,30–0,60 m)
L - *Lavandula officinalis*
F - Hluchavkovité
☞ - červenec-srpen

BŘEČTAN POPINAVÝ (3–30 m)
L - *Hedera helix*
F - Aralkovité
☞ - září-říjen

PAMPELIŠKA (0,10–0,50 m)
L - *Taraxacum officinale*
F - Hvězdnicovité
☞ - březec-listopád

VOJTĚŠKA (0,30–0,60 m)
L - *Medicago sativa*
F - Bobovité
☞ - květen-září

OSTRUŽINÍK (0,50–3 m)
L - *Rubus fruticosus*
F - Růžovité
☞ - květen-srpen

VIČENEČEK SETÝ (0,20–0,60 m)
L - *Onobrychis sativa*
F - Bobovité
☞ - květen-červenec

TYMIÁN (0,10–0,40 m)
L - *Thymus vulgaris*
F - Hluchavkovité
☞ - květen-říjen

SLUNEČNICE (0,4–1,20 m)
L - *Helianthus annuus*
F - Hvězdnicovité
☞ - červenec-srpen

12 MEDONOSNÝCH DŘEVIN

HLOH (2–6 m)
 L, *Crataegus monogyna*
 F, Růžovité
 ☉, duben–květen

HLODÁŠ (1–2 m)
 L, *Ulex europaeus*
 F, Bobovité
 ☉, duben–květen

ZIMOSTŘÁZ (1–6 m)
 L, *Buxus sempervirens*
 F, Zimostřázovité
 ☉, březen–duben

DUB (30–40 m)
 L, *Quercus robur*
 F, Bukovité
 ☉, duben–květen

KASTANOVNÍK (20–30 m)
 L, *Castanea vulgaris*
 F, Bukovité
 ☉, červen–červenec

JAVOR (10–15 m)
 L, *Acer*
 F, Javorovité
 ☉, duben–květen

CESMÍNA (2–10 m)
 L, *Ilex aquifolium*
 F, Cesmínovité
 ☉, květen–červen

TRNOVNÍK AKÁT (10–20 m)
 L, *Robinia pseudacacia*
 F, Bobovité
 ☉, květen–červen

JEDLE, SMRK, BOROVICE atd.
 Mšice vylučují kapičky medovice, které včely v létě sbírají

VRBA (5–20 m)
 L, *Saxifraga alba*
 F, Vrhovité
 ☉, duben–květen

BEZ ČERNÝ (2–10 m)
 L, *Sambucus nigra*
 F, Zimolezovité
 ☉, červen

LÍPA (10–30 m)
 L, *Tilia cordata*
 F, Lípovité
 ☉, červen–červenec

81

79

Ilustrace pochází z knihy Ilustrované včelařství autora Yvese Gustina, publikované v nakladatelství Baobab a GplusG v Praze v roce 2010

Na závěr bychom chtěli ukázat sílu přírody. Včely jsou velmi inteligentní a schopný hmyz, i pokud jim včelař nedá vhodný rámeček vyplněný připravenou voskovou mezistěnou, jsou schopny od základu vytvořit geometricky přesné, plnohodnotné dílo.

